

Україна в геополітичних планах Російської, Німецької, Австро-Угорської імперій на зламі XIX–XX ст.

На початку XX ст. України як самостійної держави не існувало. Її території перебували у складі Російської та Австро-Угорської імперій, які були учасниками двох військово-політичних альянсів — Троїстого союзу та Антанти.

У різних куточках України у цей час активно створювалися і розвивалися національні громадські організації та політичні партії, які боролись не лише за права населення, а й за збереження української культури.

Найрадикальніші організації вимагали автономії для України. Проте, незважаючи на значну суспільно-політичну активність, «українського питання» не було на порядку денному влади ані в Росії, ані в Австро-Угорщині.

З цього приводу слушно зауважив український історик В'ячеслав Липинський: *«Ніхто в Європі не бажає сильної та великої Української держави. Навпаки, є багато сил, що зацікавлені в тому, щоб ніякої України не було або щоб вона була якнайслабша».*

Така ситуація була загальною тенденцією міжнародної політики нового часу. Після захоплення країна обов'язково перетворювалися на залежну територію — колонію чи напівколонію. Тому для Росії, Австро-Угорщини чи будь-якої іншої країни Україна була лише джерелом сировини та ресурсів — природних, економічних та людських.

Мапа «Територіальні зазіхання ворогуючих сторін напередодні війни і Україна»

Напередодні Першої світової війни головними претендентами на українські території були: Російська, Австро-Угорська та Німецька імперії. **Росія** планувала приєднати українські етнічні землі Галичини, Буковини і Закарпаття. Імперські можновладці свято вірили в особливу місію Росії, яка була зобов'язана допомогти усім підкореним слов'янам.

Російська імперія прагнула підкорити ці території ще й тому, що на початку ХХ ст. Галичина стала загрозою для цілісності Російської імперії — таким собі українським П'ємонт. Річ у тім, що українська інтелігенція з Наддніпрянської України через антиукраїнську політику емігрує на Галичину та поширює там ідеї незалежності та єдності.

Саме на Галичині сформувалася і остаточно утвердилась ідея, що «галицькі русини, часть українсько-руського народу... що остаточною метою є дійти до того, щоби цілий українсько-руський нарід здобув собі культурну, економічну і політичну самостійність та з'єднався з часом в одноцільний національний організм... тобто державу». Ідеї звільнення та досягнення соборності українських земель були загрозою для подальшого розвитку Російської імперії і потребували викорінення.

Необхідність захоплення західноукраїнських земель було для Росії не тільки питанням розширення територій та захоплення ресурсів, а й питанням збереження стабільності імперії. Придушення осередків українського національно-визвольного руху стало одним із основних завдань самодержавства.

Австро-Угорщина вважала українські землі своїми колоніями, з яких можна було задешево вивозити сировину та продавати свою «високотехнологічну» продукцію. У майбутній війні Австро-Угорщина прагнула розширити свої кордони, приєднавши багаті землі Волинської та Подільської губерній. Це значно посилило б економічну та військову могутність держави. Крім того, вони хотіли мати підтримку українців з обох берегів Дніпра, щоб об'єднати Україну і знищити економіку Росії.

Кайзерівська **Німеччина** мала найамбітніші плани. Першочерговим було завдання завдати поразки Російській імперії. Україна ж для німецької верхівки була одним з етапів «походу на Схід», а також важливим джерелом природних, економічних та людських ресурсів. Загарбницькі наміри поширювалися на найбільш розвинені «хлібні» регіони Правобережжя та Півдня, промисловий Схід та Причорномор'я України.

Також серед німецького командування ходили чутки про можливість виникнення українського державного утворення, що перебувало б під впливом Німеччини після розпаду Російської імперії.

Висновок. Україна посідала важливе місце в геополітичних планах Російської, Німецької та Австро-Угорської імперій.

На жаль, ані сильна Україна, ані українці не цікавили «великих» країн, адже ті прагнули задовольнити лише свої колоніальні потреби.

З огляду на це мрія українців про свободу була радше ілюзією, аніж реальним майбутнім.

Практичні завдання

1. Робота з історичним документом

Із виступу Ланселота Лоутона в Палаті громад Великої Британії 29 травня 1935 р.:

«Офіційна **російська політика** замовчувала або чинила перешкоди будь-яким згадкам про Україну за кордоном.

Від середньовіччя до XVIII ст. Україна часто фігурувала в європейській літературі. Однак із другої половини XIX ст. Заходу належало забути, що існує або колись існував такий народ.

Доля українців Галичини під **австро-угорською владою** теж не була щасливою, проте кращою, ніж у тих, хто опинився під владою самодержавної Росії...

Кожна з цих великих держав, між якими була поділена Україна, підтримувала національний рух на території іншої.

Зокрема, Росію стурбувало **пробудження українського національного духу** в Галичині. Її **напівофіційні газети** писали, що внаслідок цього дедалі важче придушувати **національні змагання** українців у самій Росії.

А потім почалася **лицемірна агітація** за звільнення мільйонів українців, що стогнуть у Галичині під чужоземним ярмом.

Фактом, не настільки широко відомим, як мало б бути, є те, що однією з причин світової війни був конфлікт між Росією та Австрією через українське питання».

Запитання для аналізу:

- Про що розповідається у цьому уривкові?
- Як ви розумієте виділені слова та словосполучення? Поясніть їхній зміст.
- Як ви гадаєте, чому російська влада замовчувала або чинила перешкоди будь-яким згадкам про Україну за кордоном?
- У чому полягає схожість російської та австро-угорської політик? Наведіть конкретні приклади.
- Чим може бути корисний цей документ? Поясніть, на яких уроках і як його можна використати.
- Як ви гадаєте, «конфлікт між Росією та Австрією через українське питання» був вигідним українцям? Відповідь обґрунтуйте.

Рекомендовані джерела

1. 100 років Першій світовій: уже тоді Донбас був стратегічно важливим об'єктом / А. Єресько, О. Зашко. Дата звернення: 11.11.2018. Hromadske. URL: <https://hromadske.ua/posts/100-rokiv-pershij-svitovij> (15.04.2021).
2. Україна в геополітичній стратегії Німеччини: Ретроспективний аналіз / В. Головченко. Journals.iir. URL: <http://journals.iir.kiev.ua/index.php/knu/article/view/3233> (15.04.2021).